

Заўважым, што хоць *ваўчар* адначасна прыйшоў і ў беларускую, і ў расейскую мовы, яго ўжываньне мае пэўныя асаблівасьці. Так, у Расеі з ініцыятывы Анатоля Чубайса праводзілася *ваўчарная прыватызацыя*. У Беларусі прыватызацыйныя дакумэнты назвалі чэкамі, а *ваўчар* замацаваўся пераважна ў сфэры турысцкага бізнэсу. Таму беларускае значэньне *ваўчару* раўназначнае знаёмаму слову „пуцёўка“: купляючы *ваўчар* у турысцкай фірме, вы атрымліваеце гарантыю аплочанага начлегу і сьняданку ў адным з замежных гатэляў. Праўда, тое, што гэтыя паслугі часта таксама ўмоўныя і незапатрабаваныя — іншая размова.

Верасень

Сяргей Дубавец

У залатым фондзе беларускае лексыкі ХХ стагодзьдзя самая яркая калекцыя — назвы месяцаў. Яшчэ на пачатку стагодзьдзя ў „Нашай Ніве“ гэтая сыстэма толькі фармавалася. Напрыклад, у 1909 годзе нумар газэты выйшаў 24 „сеньцябра“, а ня *верасьня*. Хоць апошнія слова было і старабеларускім, і ўжывалася ў жывой гаворцы.

Сеньня назвы месяцаў — гэта і пашыраны паэтэчны вобраз, і першы ўрок беларускае мовы. Вось малое пытаецца: мама, а чаму гэты месяц называецца *верасьнем*? А вось грамадзянін, які запаўняе пашпартную анкету, спыняецца перад радком пра месяц нараджэньня і пытаецца ў суседа: а как будет „сентябрь“? „Кажется, *верасень*“, — адказвае той. А вось высокі начальнік, засеўшы над новай дырэктывай на беларускай мове, кліча ў кабінэт сакратарку: „Зіночка, — пытаецца ён, *верасень* — это какой месяц?“

Сымболіка дзвятага па ліку месяца — гэта плён, які выношваўся на працягу ўсяго году.

У палітычную гісторыю Беларусі ўзьяднаньне заходняй і ўсходняй частак краіны ў 1939 годзе трывала ўвайшло пад назваю *верасьнёўскіх падзеяў*. А 30 *верасьня* зьявілася на сьвет славуная пісьменьніца-мэмуарыстка Зоська ВЕРАС, якая дзень і месяц свайго нараджэньня ўдала зашыфравала ў псэўданіме.

Верасень — першы месяц восені, часам цёплы і сонечны, часам халодны і дажджлівы, а то й сьнежны. Часам у *месяцы верасьні выпадае пароша*, а часам ён *гарыць полымем ружовых верасоў*.

Вёска

Сяргей Дубавец

Вёска — гэта беларускі сусьвет, космас. Над *вёскай* — вялізнае неба. У *вёсцы* ёсьць усё, што можа спатрэбіцца для жыцьця. Тут працуюць — пасьвяць каровы, сьвяткуюць — калядуюць, шмат разважаюць пра жыцьцё і гоняць беларускае віскі. Беларусы на Радуніцу едуць на магілы дзядоў з гораду ў *вёску*.

У *вёсцы* жыве мова.

Слова *вёска* ў той ці іншай форме ёсьць ува ўсіх індаэўрапейскіх мовах і азначае або селішча, або дом, або нават горад. Літоўскае *Veshpatis* —

Госпад — мае аднолькавае зь *вёскай* паходжаньне. Але ўласна *вёску* розныя народы называюць і разумеюць па-рознаму. Напрыклад, расейскае „*деревня*“ — зусім ня тое, што *вёска*. У расейцаў нацыянальны поступ зьвязваецца з расейскім горадам. Пры гэтым расейцы гавораць пра „*ідэятызм вясковага жыцьця*“. У нас жа горад яшчэ не нарадзіўся. А той, што ёсьць, — абьяквы да беларусаў і пазначае нацыянальны рэгрэс. Сказаць пра „*ідэятызм вясковага жыцьця*“ па-беларуску — значыць наракаць на жыцьцё ўвогуле. „Ну ты, *деревня*“ — гучыць па-расейску як абраз. „*Эх ты, вёска*“ — гучыць па-беларуску як дакор, у якім ёсьць любоў.

Вёска — вясёлка, *вёска* — вясна і восень, *вёска* — скала.

Армянін Сараян казаў некалі, што ягонае сэрца ў гарах. Горы бароняць ад ворагаў і не даюць разьляноўвацца, прымушаюць цяжка працаваць і жыць у згодзе з прыродай. *Вёскі* — гэта горы нашай зямлі. Не выклікае даверу сьведамы беларус, які можа сказаць: не люблю *вёскі*! Гэта значыць, што ён або ўвогуле нічога ня любіць, або — ня сьведамы беларус.

Сэрца беларуса — у *вёсцы*.

Віза

Сяргей Шуна

Далі *візу*. Не далі *візы*. Увялі *візавы рэжым*. Скасавалі *візавы рэжым*. *Візавая падтрымка*. *Віза* на ўезд, транзытная, студэнцкая, працоўная, эміграцыйная, шэнгенская, разавая, шматразовая — такая музыка гучыць увушшу таго, хто выбіраецца сёньня ў вялікі сьвет.

Віза — адна з найбольш адметных зьяваў эпохі нацыянальных дзяржаваў. *Віза*, якая ставіцца ў пашпарце і дазваляе прыватнай асобе перасоўвацца ў падзеленай на розныя краіны прасторы — гэта натуральны спосаб самасьцьвярджэньня дзяржавы, выяўленьне яе пазыцыі ў сьвеце, павагі да сябе і да іншых.

Калі СССР адышоў у нябыт і на ягоным месцы паствараліся новыя дзяржавы, выехаць зь якіх ужо не было ніякай праблемы, — атрыманьне *візы* сталася прыватнай справай.

Затое сёньня вельмі важна — чый ты грамадзянін. Рэч у тым, што некаторыя краіны на знак сымпатыі і даверу да некаторых іншых зусім адмяняюць *візавы рэжым*. Так, беларускія грамадзяне могуць бяз *візы* езьдзіць па Расеі — хоць да Чукоткі, а польскія ці літоўскія — наадварот: па ўсёй Эўропе і шмат дзе яшчэ. Розніцу адчуе той, каму даводзілася чакаць *візы* дні, тыдні, месяцы...

Вільня

Сяргей Дубавец

Вільня — сталіца Вялікага Княства Літоўскага, сэрца краю, крывіцкая Мэкка. Той, хто не вывучаў у школе паэмы Якуба Коласа „Новая зямля“, можа й ня ведаць, ШТО ў беларускай мове значыць слова „*Вільня*“. На працягу апошніх 50 гадоў замест *Вільні* ў сьвядомасьці беларусаў праз расейск-